

Uitwerking

Gedragscode Groenbeheer in de gemeente Bunschoten

**Opdrachtgever:
Gemeente Bunschoten**

Opdrachtgever: Gemeente Bunschoten

Naam product: Uitwerking Gedragrcode Flora- en faunawet voor groenbeheer

Locatie: Gemeente Bunschoten

Opdrachtnemer: Laneco

Ons kenmerk: 72.14.02

Projectleider: ir. D van Pijkeren

Contact: DvPijkeren@Laneco.nl

INHOUD

INLEIDING	3
1.1 AANLEIDING	3
1.2 DOEL VAN DE UITWERKING VAN DE GEDRAGSCODE	3
1.3 REIKWIJDTE VAN DEZE UITWERKING VAN DE GEDRAGSCODE	4
1.4 LEESWIJZER	4
2 JURIDISCH KADER	5
2.1 FLORA- EN FAUNAWET	5
2.2 ZORGPLICHT	7
2.3 ANDERE WETGEVING	7
2.4 ANDERE GEDRAGSCODES	7
3 KADERS VAN DE UITWERKING	9
3.1 WERKKADER	9
3.2 BESTENDIG BEHEER EN ONDERHOUD	10
3.3 RUIMTELIJKE INGREEP	10
3.4 BIJZONDERE GEVALLEN	10
4 HET GEBRUIK VAN DE UITWERKING	12
4.1 STAPPENPLAN BIJ WERKZAAMHEDEN	12
4.2 GEBRUIK VAN DE UITWERKING GEDRAGSCODE GROENBEHEER	13
4.3 TOELICHTING OP DE WERKBLADEN	13
4.4 INTENSIEF BEHEERDE GRASVELDEN EN BERMEN	16
4.5 EXTENSIEF BEHEERDE BERMEN	17
4.6 INTENSIEF BEHEERDE CULTUURBEPLANTING	19
4.7 BOMEN EN GROVE HOUTIGE GEWASSEN	20
4.8 MAAIEN WATERGANG (BOVEN DE WATERLIJN)	22
4.9 SCHONEN VAN WATERGANGEN (ONDER DE WATERLIJN)	24
BIJLAGE 1: LITERATUURLIJST	26
BIJLAGE 2: CHECKLIST STRIKT BESCHERMDE SOORTEN	27
BIJLAGE 3: REGISTRATIEFORMULIER WERKEN VOLGENS GEDRAGSCODE	29

INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In de Flora- en faunawet is de bescherming van een honderdtal inheemse dieren en plantensoorten geregeld. Deze wetgeving komt voort uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. Doelstelling van deze wet is de bescherming en het behoud van in het wild levende dier- en plantensoorten. De Flora- en faunawet heeft een rechtstreekse werking, wat betekent dat de wet altijd en in alle gevallen van toepassing is.

In de praktijk blijkt een goede toepassing van de wet nogal eens te leiden tot administratieve lasten. Voor strikt beschermde soorten kan; ook bij regelmatig terugkerende werkzaamheden, een ontheffing nodig zijn, die dan aangevraagd moet worden bij het bevoegd gezag. Op dit moment is dat de minister van Economische Zaken. Om deze administratieve lasten te verlichten is op 23 februari 2005 het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten in werking getreden. Dit besluit geeft de mogelijkheid om bij een aantal activiteiten zonder ontheffing de uitvoering vorm te geven. De “Gedragscode Flora- en faunawet” is hierbij als nieuw instrument geïntroduceerd.

Omdat vooral bij terugkerende activiteiten als beheer- en onderhoudswerkzaamheden nogal eens tegen de Flora- en faunawet werd aangelopen, is in 2008 door de Vereniging Stadswerk (met een hernieuwde vaststelling in 2014), in samenwerking met enkele gemeenten en de Vereniging van Hoveniers en Groenvoorzieners, de Gedragscode Bestendig Beheer Groenvoorzieningen opgesteld. Deze gedragscode vormt een algemeen kader voor het werken in het groen. Bij deze gedragscode kan worden aangesloten door een gebieds-specifieke uitwerking.

1.2 DOEL VAN DE UITWERKING VAN DE GEDRAGSCODE

Bij beheer van groene objecten, heeft men nogal eens te maken met beschermde soorten. Gemeente Bunschoten (Bunschoten, Spakenburg, Eemdijk en Zevenhuizen) wil bij het beheer van haar groen op een goede manier rekening houden met beschermde soorten (tabellen 2 en 3 van de Flora- en faunawet, zie bijlage 1), om zo overtredingen van de Flora- en faunawet te voorkomen. Daarom is deze uitwerking van de Gedragscode Bestendig Beheer Groenvoorzieningen opgesteld. Deze uitwerking beschrijft de werkwijze waarop overtredingen van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kunnen worden voorkomen.

Als toch voor werkzaamheden een ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd, kan de uitwerking van de gedragscode een goed hulpmiddel zijn bij de aanvraag van een dergelijke ontheffing.

1.3 REIKWIJDTE VAN DEZE UITWERKING VAN DE GEDRAGSCODE

Er is een aantal kaders ten aanzien van het gebruik van deze uitwerking van de gedragscode Flora- en faunawet:

- Deze uitwerking is specifiek ontwikkeld in relatie tot de biotopen en voorkomende soorten in Gemeente Bunschoten, en alleen van toepassing op bestendig beheer en onderhoud van (openbaar) groen in de Gemeente Bunschoten. Indien sprake is van achterstallig onderhoud of wijzigingen in beheer en aanleg is volgens de wet sprake van een ruimtelijke ingreep en is deze uitwerking niet van toepassing.
- Voor beheer natuurgebieden wordt verwezen naar andere gedragscodes, omdat in deze gebieden een aangepaste werkwijze nodig kan zijn.
- Bij gebruik van deze uitwerking dienen zowel de uitwerking, als de Gedragscode Bestendig Beheer Groenvoorzieningen aanwezig te zijn op het werk.
- De praktische uitvoerbaarheid van een natuurvriendelijk beheer door en voor de mensen in het veld is het basis uitgangspunt van dit document.

1.4 LEESWIJZER

In deze uitwerking is het voorliggende hoofdstuk de inleiding op het onderwerp. Hoofdstuk 2 behandelt het juridische kader en geeft uitleg en invulling aan enkele van de gebruikte juridische termen uit de Flora- en faunawet.

In hoofdstuk 3 wordt de reikwijdte van de uitwerking besproken en wordt ingegaan op enkele belangrijke begrippen uit de gedragscode. Hoofdstuk 4 behandelt het gebruik van deze uitwerking, en de werkbladen per beheercategorie.

2 JURIDISCH KADER

2.1 - EN FAUNAWET

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- Het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- Het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11).

Vrijstellingsbesluit

Op 23 februari 2005 is het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, afgekort 'Vrijstellings-besluit', van de Flora- en faunawet in werking getreden. Dit vrijstellingsbesluit voorziet er in dat niet voor alle gevallen waarbij beschermde soorten in het geding zijn een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig is. Voor beheer kunnen bijvoorbeeld gedragscodes worden opgesteld voor soorten van beschermingscategorie 2 en 3. Voor soorten uit beschermingscategorie 1 (algemeen voorkomende soorten) geldt in bijna alle gevallen een vrijstelling.

Het vrijstellingsbesluit voorziet er voornamelijk in dat bij beheer het bestaande beheer en gebruik ongewijzigd voortgang kan vinden. Soorten zijn ondanks, of als gevolg van het beheer aanwezig. Er moet echter juridisch gezien volgens een gedragscode worden gewerkt.

Beschermingscategorieën:

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend (zoals konijn, veldmuis, egel, ree, bruine kikker en kleine watersalamander). Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen werkzaamheden worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast.

- beschermingscategorie 2:
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen (bijvoorbeeld eekhoorn, steenmarter en wild zwijn), geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is. Organisaties die geen gedragscode hebben moeten, voor werkzaamheden die leiden tot verstoring of aantasting van deze soorten, een ontheffing aan te vragen.
- beschermingscategorie 3:
Voor ongeveer honderd zeldzame soorten (o.a. das, boommarter) geldt de vrijstelling alleen als het werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud betreft. Er is géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Dan is meestal een ontheffing van het ministerie van EZ nodig, met uitgebreide toetsing.
- Beschermingscategorie 3 en bijlage IV Habitatrichtlijn
Soorten die ook in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn beschermd, worden juridisch nog strikter beschermd. Voor deze soorten geldt bij beheer en onderhoud de vrijstelling waardoor gebruik gemaakt kan worden van de gedragscode alleen als er aan voorwaarden uit de Habitatrichtlijn wordt voldaan. Het gaat dan om:
 - Groot openbaar belang;
 - Bescherming van flora en fauna;
 - Volksgezondheid en openbare veiligheid.

Omdat het bestendig beheer en gebruik tot doel heeft een situatie te handhaven, en soorten er als gevolg van of ondanks beheer aanwezig zijn, is bescherming van flora en fauna van toepassing. Tevens wordt met beheer en onderhoud de veiligheid van weggebruikers en burgers gegarandeerd.
- Vogels vormen in de Flora- en faunawet een speciale groep. Vanuit de Vogelrichtlijn zijn namelijk alle vogelsoorten en hun actieve nesten beschermd. Dit betekent dat aantasting van nesten in het broedseizoen niet mogelijk is. Voor vogels geldt bij beheer en onderhoud de vrijstelling waardoor gebruik gemaakt kan worden van de gedragscode alleen als er aan voorwaarden uit de Vogelrichtlijn wordt voldaan. Het gaat dan om:
 - Bescherming van flora en fauna;
 - Volksgezondheid en openbare veiligheid.

Ook voor vogels geldt dat met beheer en onderhoud wordt voorzien in de instandhouding van een bestaand biotoop, en de veiligheid van burgers.

Samengevat komt het bovenstaande neer op:

- Voor beheer en onderhoud mag gewerkt worden volgens een vastgestelde gedragscode;
- Bij ruimtelijke ingrepen (ingrepen in de openbare ruimte die niet als regulier/terugkerend beheer en onderhoud zijn aan te merken; bijvoorbeeld het inrichten van een nieuwe begraafplaats) is bij aanwezigheid van strikt beschermde soorten meestal een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig, waarbij de noodzaak van de ingreep moet worden aangetoond.

MOGELIJKHEDEN INZET GEDRAGSCODE				Bestendig beheer en onderhoud
BESCHERMINGS- GRAAD	laag	Niet aangewezen beschermde soorten		A
		Tabel 1 soorten		V
		Tabel 2 soorten		G
	hoog	Vogels	Zonder jaarrond beschermde nesten ¹	G
			Met jaarrond beschermde nesten ¹	G
		Tabel 3 soorten		G
		LEGENDA		
A	Algemene zorgplicht geldt			
V	Wettelijke vrijstelling, algemene zorgplicht geldt			
G	Inzet gedragscode mogelijk ²			

Bovenstaande tabel uit de gedragscode flora- en faunawet Bestendig beheer en onderhoud 2014 van vereniging Stadswerk van 2014 geeft het gebruik van een gedragscode weer voor de verschillende tabelsoorten.

2.2 ZORGPLICHT

Artikel 2 van de Flora- en faunawet is een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dat betekent dat ook bij beheerwerkzaamheden waar geen beschermde soorten aanwezig zijn, toch altijd zorgvuldig omgesprongen dient te worden met aanwezige diersoorten.

2.3 ANDERE WETGEVING

Naast de Flora- en faunawet zijn er ook enkele vormen van natuur wet- en regelgeving die de bescherming van gebieden regelen. De Veluwe randmeren zijn bijvoorbeeld aangewezen als onderdeel van het Europese Natura2000. Dit gebied wordt in de Natuurbeschermingswet 1998 beschermd. Ook zijn deze en andere gebieden beschermd als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Werken in deze gebieden wordt niet apart in deze gedragscode geregeld, omdat deze alleen de Flora- en faunawet omvat.

In de meeste gevallen zal het echter ook gaan om natuurlijke gebieden. In deze gedragscode wordt voor bossen, natuur- en duingebieden ook verwezen naar de gedragscodes Zorgvuldig Bosbeheer en Natuurbeheer.

2.4 ANDERE GEDRAGSCODES

In principe zal bij beheer en onderhoud van groen in Bunschoten gebruik gemaakt worden van deze uitwerking van de gedragscode Bestendig beheer.

Er zijn echter meer organisaties die een eigen gedragscode hebben voor specifieke omstandigheden en werkzaamheden. Het kan voorkomen dat de voorliggende uitwerking

niet voorziet in een specifieke beheersituatie. In dergelijke gevallen kan ook met een andere gedragscode worden gewerkt.

3 KADERS VAN DE UITWERKING

3.1

Volgens de Gedragscode Bestendig Beheer Groenvoorzieningen, zijn de volgende stappen nodig om te komen tot een gebruik van de gedragscode:

- *Risico analyse: welke flora en fauna risico's zijn er in relatie tot het uit te voeren werk.* Deze uitwerking vormt het belangrijkste deel; van deze risico analyse. Per beheercategorie wordt aangegeven voor welke soortgroepen er welke risico's zijn.
- *Risicomanagement; hoe wordt lopende de uitvoering van het werk met deze risico's omgegaan.* Er dient in het veld voorafgaand aan een werk altijd te worden gecheckt welke beheercategorie van toepassing is, en of zich geen bijzondere, locatie-specifieke gevallen voordoen. Deze uitwerking bevat richtlijnen over het omgaan met risico's in het veld.
- *Registratie: is de invulling van de gedragscode aantoonbaar:* In bijlage 3 vindt u een registratieformulier om de in het veld waargenomen knelpunten en de daarbij behorende maatregelen te beschrijven.
- *Aantoonbaar werken volgens de gedragscode:* Onderdeel van het aantoonbaar werken volgens de gedragscode houdt in dat de Gedragscode Beheer Groenvoorzieningen en het van toepassing zijnde onderdeel van deze uitwerking op het werk aanwezig moeten zijn.
- *Deskundigheid van in te zetten medewerkers.* Medewerkers van het groenbedrijf moeten kennis hebben van inheemse flora en fauna. De uitvoerende partij dient zelf te voorzien in voldoende kennis en opleiding bij haar medewerkers. Deze deskundigheid dient aantoonbaar te zijn middels een certificaat van een erkend opleidingsinstituut.
- *Communicatie en evaluatie:* Er dient duidelijk te zijn wie waarvoor verantwoordelijk is en er moeten evaluatiemomenten zijn waarbij wordt geëvalueerd of maatregelen conform afspraak zijn uitgevoerd, of maatregelen functioneren, en welke verbeterpunten er zijn. Aanbevolen wordt om na ieder raamcontract en iedere periode van geldigheid van de gedragscode (5 jaar) te evalueren en zaken bij te stellen.
- *De zorgplicht (artikel 2 Flora- en faunawet).* De zorgplicht, waarin staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor alle in het wild levende dieren en planten is altijd en overal van toepassing.
- *Borgen van de gedragscode.* De gedragscode moet worden geborgd in de organisatie. Zowel beleidsmedewerkers, uitvoerder, controleurs als groenmedewerkers en medewerkers van aannemers moeten op de hoogte zijn. Dit kan door:
 - Het volgen van cursussen op niveau door direct betrokkenen bij groenbeheer;
 - Het organiseren van een jaarlijkse excursie/opfrismoment om draagvlak en kennis te vergroten/onderhouden;
 - Het opnemen van eisen in raamcontracten ten aanzien van de gedragscode;
 - Het registreren van flora en faunagegevens in een systeem om inzicht te krijgen in natuurwaarden in de gemeente; en locaties waar met deze natuurwaarden rekening gehouden moet worden.

3.2 BESTENDIG BEHEER EN ONDERHOUD

Bij het gebruik van (de uitwerking van) de gedragscode moet worden nagegaan of de activiteit bestendig beheer en onderhoud betreft, of dat sprake is van een ruimtelijke ingreep.

Bestendig beheer en onderhoud betreft langjarig op dezelfde manier en met dezelfde frequentie uitgevoerd beheer wat zonder noemenswaardige wijzigingen is uitgevoerd. Dat kan dan gaan om het meerdere keren per jaar maaien van een gazon, maar ook om het 1 x per 5 jaar afzetten van hakhout.

3.3 RUIMTELIJKE INGREEP

Op het moment dat nieuwe elementen moeten worden gerealiseerd die geen direct onderdeel uitmaken van reguliere beheerwerkzaamheden, of het bestaande beheer wordt gewijzigd is volgens de Flora- en faunawet sprake van een ruimtelijke ingreep.

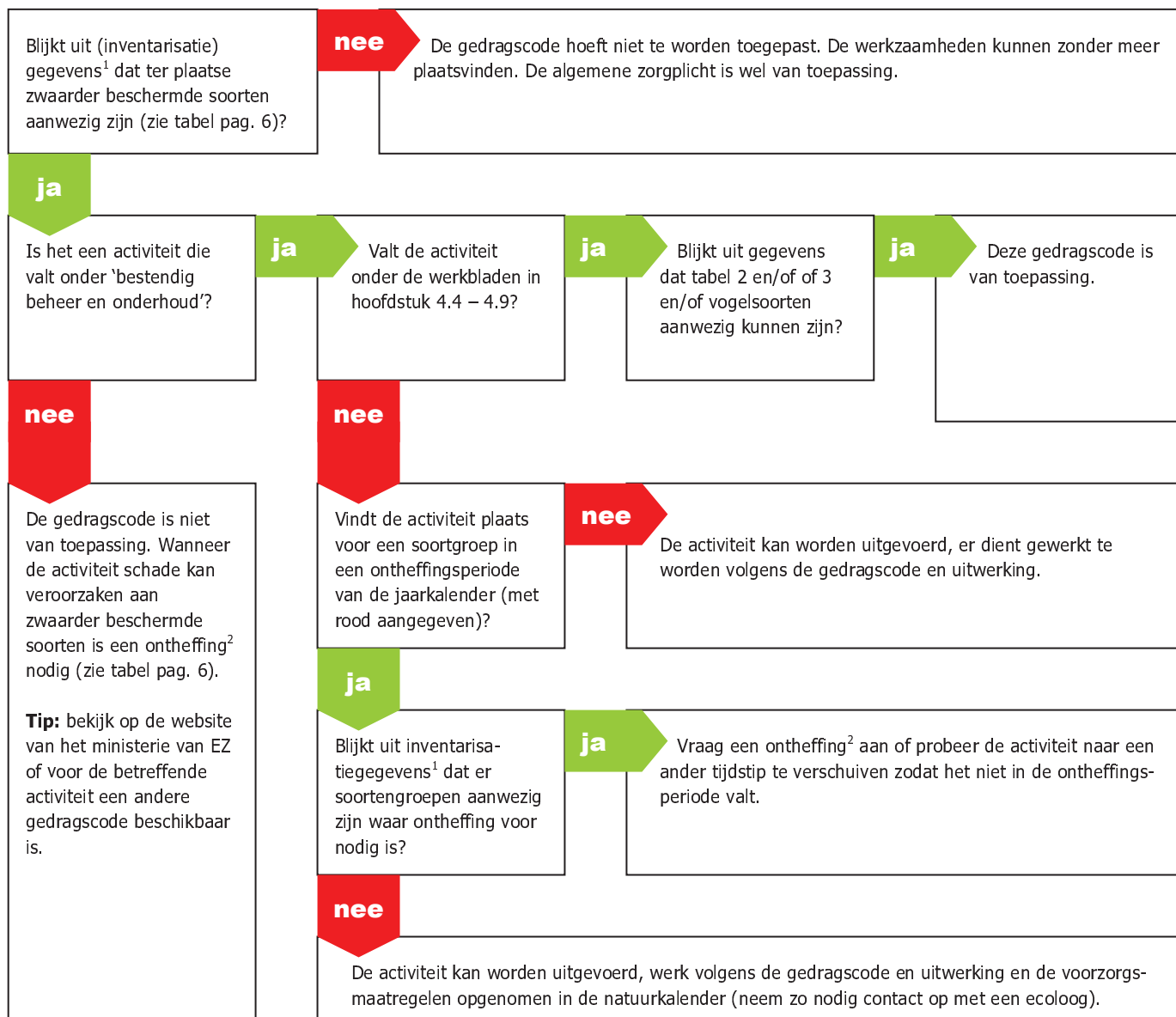
In deze gevallen geldt de vrijstelling uit het Vrijstellingsbesluit voor beschermde dieren en planten niet, en kan niet worden gewerkt volgens deze gedragscode. Een ter zake kundige op het gebied van ecologie zal moeten bepalen of er bij de ingreep effecten op beschermde soorten mogelijk zijn.

Als een ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Afhankelijk van de ingreep en de soort kan dan een ontheffing noodzakelijk zijn.

3.4 BIJZONDERE GEVALLEN

Natuur laat zich niet leiden. Er kan altijd sprake zijn van bijzondere gevallen of uitzonderingsgevallen. Een groenbeheerder dient zich daarvan goed bewust te zijn. Komt hij of zij tijdens een inspectie of tijdens het beheer een soort tegen die niet werd verwacht, dan moet contact opgenomen worden met een ter zake kundige om te overleggen hoe hiermee omgegaan moet worden. Het beheer op dat punt moet tijdelijk worden stopgezet/uitgesteld. Mogelijk kan door simpele maatregelen het overtreden van de Flora- en faunawet worden voorkomen.

Bij de uitvoering van werkzaamheden dient onderstaand schema gevolgd te worden om te beoordelen of gewerkt kan worden volgens de Gedragscode of dat een ontheffing noodzakelijk is.

¹ Indien er geen of onvoldoende inventarisatiegegevens voorhanden zijn, dienen nadere gegevens verkregen te worden door nader onderzoek. Daarnaast dienen inventarisatiegegevens aan een aantal eisen te voldoen. Gegevens mogen bijvoorbeeld niet ouder zijn dan vijf jaar (tabel 1 en 2) of drie jaar (vogels en tabel 3/Habitatrichtlijn).

² Indien mitigerende maatregelen genomen kunnen worden, zodat de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen behouden blijft, is een ontheffing niet nodig.

4 HET GEBRUIK VAN DE UITWERKING

4.1 BIJ WERKZAAMHEDEN

Om deze uitwerking van de gedragscode op een werkbare manier te kunnen toepassen zijn de uit te voeren beheer- en onderhoudswerkzaamheden ingedeeld in een vijftal categorieën. Voor elke categorie is een apart werkblad opgemaakt waarna gehandeld kan worden.

Hoofdstuk	Werkblad	Beheergroep
4.4	Intensief beheerde grasvelden en bermen	begraafplaats handmatig maaien begraafplaats machinaal maaien gazon maaien handmatig 12x maaien handmatig 8x sportvelden natuurgras
4.5	Extensief beheerde bermen	bermen binnen bebouwde kom bermen buiten bebouwde kom
4.6	Intensief beheerde cultuurbeplanting	rozen vaste planten/ wisselbeplanting hagen heesterbeplanting
4.7	Bomen en grove houtige gewassen	bosplantsoen/ heesterbeplanting bomen in beplanting bomen in gras bomen in verharding leibomen knotbomen
4.8	Maaien van watergangen (boven de waterlijn)	waterloop machinaal natuurvriendelijke oevers
4.9	Schonen van watergangen (onder de waterlijn)	waterloop machinaal natuurvriendelijke oevers vijver maaiboot baggeren *

* bij het uitvoeren van baggerwerkzaamheden wordt altijd een QuickScan Flora en Fauna uitgevoerd, dit is vastgelegd in gemeentelijk vastgesteld baggerplan.

Voordat wordt gestart met de uitvoering van beheer- en onderhoudswerkzaamheden dient onderstaand stappenplan doorlopen te worden.

- 1) Kies het werkblad wat behoort bij de uitvoering van de betreffende beheergroep/-maatregel;
- 2) Inventariseer of er gegevens van beschermde soorten op de betreffende locatie bekend zijn;
- 3) Kijk in de natuurkalender behorend bij het werkblad of er sprake is van werken in kwetsbare periodes. Er zijn drie opties:

- a. Er wordt gewerkt in een met groen aangegeven periode. De werkzaamheden kunnen zonder gevolgen en maatregelen doorgang vinden;
 - b. Er wordt gewerkt in een met oranje gearceerde periode. Let op de eventuele te nemen maatregelen;
 - c. Er wordt gewerkt in een rode periode. Dit mag alleen na goedkeuring van een ter zake kundige. Mogelijk is een onderzoek, en/of een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk.
- 4) Loop voorafgaand aan de werkzaamheden de locatie goed na, om te zorgen dat er geen dieren onnodig worden gedood (zorgplicht) en of er geen andere bijzonderheden zijn;
 - 5) Leg de bevindingen en de eventueel genomen maatregelen als bewijs vast in de checklist (bijlage 4).

4.2 GEBRUIK VAN DE UITWERKING GEDRAGSCODE GROENBEHEER

Deze uitwerking van de Gedragscode Bestendig beheer en onderhoud Groenvoorzieningen is specifiek opgesteld voor de situatie in Bunschoten, en is bedoeld voor medewerkers en opdrachtnemers van de gemeente, die het beheer verzorgen. Door het werken volgens deze uitwerking wordt bij het beheer aan de juridische kaders van de Flora- en faunawet voldaan.

4.3 TOELICHTING OP DE WERKBLADEN

De werkbladen met de natuurkalenders vormen een praktisch en overzichtelijk instrument wat bij het beheer van groen en water kan worden gebruikt om na te gaan of er maatregelen nodig zijn om effecten op beschermde flora en fauna te voorkomen. Er zijn drie hoofdstukken per werkblad opgenomen:

1) Algemeen

In een algemene inleiding wordt kort het onder het werkblad geschaarde beheer vermeld, en wordt algemene informatie gegeven over de risico's bij uitvoering.

2) Kalenders

In de natuurkalender wordt aangegeven welke soortgroepen kwetsbaar zijn voor de betreffende beheermaatregel, en in welke periode ze het meest/minst kwetsbaar zijn, en onder welke voorwaarden er gewerkt kan worden. De kleuren in de kalender betekenen het volgende:

Voorkeursperiode

De activiteiten worden bij voorkeur in deze periode uitgevoerd. In deze periode kunnen algemeen geldende voorzorgsmaatregelen aan de orde zijn, die dan staan vermeld bij de natuurkalender. Dus ook wanneer in de groene periode wordt gewerkt, moet worden nagegaan of er voorzorgsmaatregelen moeten worden genomen.

Werken in deze periode heeft de voorkeur omdat in de 'groene' periode er het minste risico is op schade aan populaties van zwaarder beschermde soorten:

1. de activiteiten leiden niet of kunnen niet leiden tot wezenlijke invloed op populaties van zwaarder beschermde soorten; of
2. weliswaar leiden de activiteiten, of kunnen de activiteiten leiden tot beïnvloeding van zwaarder beschermde soorten, maar die eventuele beïnvloeding is beperkt en de activiteit kan op termijn juist gunstig zijn voor de populaties van die soorten.

Kwetsbare periode

Bij de diverse natuurkalenders zijn zogenaamde 'kwetsbare periodes' aangegeven met een oranje kleur. In die periode geldt dat een of meerdere soortgroepen kwetsbaar zijn voor de betreffende activiteiten.

In de kwetsbare periode geldt 'ja, mits'. Uitvoering van activiteiten kan in die periode plaatsvinden wanneer dat noodzakelijk is, maar dan wel met de nodige aanvullende voorzorgsmaatregelen. Bij de kalender van de beheermaatregelen is aangegeven welke voorzorgsmaatregelen specifiek van toepassing zijn op de kwetsbare periode.

Redenen waarom deze periode de tweede keus is: de activiteiten kunnen leiden tot beïnvloeding van zwaarder beschermde soorten die niet of op termijn onvoldoende baat hebben bij de activiteiten.

Ontheffingsperiode

In deze 'rode' periode kunnen de activiteiten alleen maar worden uitgevoerd als aangetoond is dat er geen beschermde soorten aanwezig zijn. Bij aanwezigheid van beschermde soorten is een ontheffing benodigd en dienen de voorwaarden van die ontheffing uiteraard te worden nageleefd.

Redenen waarom voor deze periode een ontheffing nodig is: de activiteiten leiden tot negatieve beïnvloeding van zwaarder beschermde soorten. Dit leidt tot een zodanige aantasting dat de schade hiervan niet voldoende kan worden opgevangen door mitigatie of preventie.

Let wel: de tijdvakken van de natuurkalenders zijn niet absoluut. Bij de toepassing van deze uitwerking van de gedragscode Bestendig Groenbeheer moet de genoemde data altijd vertalen naar de dan geldende weeromstandigheden. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat door een vroeger of later ingezet voorjaar invloed heeft op de kwetsbare periode (eerder of later dan de kalender vermeld). Het gedrag van aanwezige dier- en plantensoorten staat centraal, niet de data.

3) Voorzorgsmaatregelen

Bij het derde onderdeel van de werkbladen wordt weergegeven of, en welke maatregelen nodig zijn om effecten te voorkomen, en welke beperkingen er zijn bij het beheer. Natuur is niet statisch, maar met maatregelen kunnen veel negatieve effecten op flora en fauna worden voorkomen.

Alleen als de vermelde specifieke voorwaarden van toepassing zijn moet met de betreffende soort rekening worden gehouden. Het kan zijn dat uit een inventarisatie door een ter zake kundige, of uit gegevens die beschikbaar zijn, blijkt dat een betreffende soort niet voorkomt. Dit kan door bijvoorbeeld na te gaan of een geschikt biotoop aanwezig is, en zo ja, middels een gerichte inventarisatie naar de soort. In de gevallen dat blijkt dat de soort niet verwacht wordt, kan de betreffende balk in de kalender worden genegeerd, en hoeft alleen met de andere soorten rekening gehouden te worden.

4) Bijzondere gevallen

Natuurlijk kan het altijd voorkomen dat een soort wordt aangetroffen die niet in het werkblad is opgenomen. In dat geval wordt verwezen naar hoofdstuk 3.4 van deze uitwerking. Er dient dan contact opgenomen te worden met een ter zake kundige op het gebied van ecologie¹ om specifieke maatregelen af te spreken om effecten te voorkomen. Blijkt het niet mogelijk om negatieve effecten te voorkomen, dan kan een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet nodig zijn voor het verder uitvoeren van beheer op die locatie.

¹⁾ *Een ter zake kundige is een deskundig iemand die voor de relevante situatie en soorten aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie door opleiding, functie of bij een vrijwilligers organisatie. Voor specifieke eisen; zie de website van het ministerie van Economische Zaken.*

4.4 INTENSIEF BEHEERDE GRASVELDEN EN BERMEN

Algemeen

Het betreft:

- 1) Het intensief maaien van gazon
- 2) Het machinaal en handmatig maaien van begraafplaatsen
- 3) Handmatig maaien 8x en 12x
- 4) Sportvelden natuurgras

Deze situaties doen zich vooral voor in een meer stedelijke omgeving. Gezien het intensieve beheer wordt uitgegaan van objecten waarbij geen zwaarder beschermde soorten voorkomen.

Kalender

Bebouwde kom													
Periode	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	
Soortengroep													
Geen tabel-2 en -3 soorten													
	Voorkeursperiode; geen nadere maatregelen nodig. De algemeen geldende zorgplicht is wel van toepassing.												
	Kwetsbare periode; uitvoering van werkzaamheden kan in deze periode plaatsvinden wanneer dat noodzakelijk is, maar dan wel met de nodige aanvullende voorzorgsmaatregelen ('ja, mits').												
	Ontheffingsperiode; activiteit niet uitvoeren. Activiteiten kunnen alleen uitgevoerd worden wanneer een ontheffing is verkregen en voorwaarden van die ontheffing worden nageleefd.												

Voorzorgsmaatregelen

Algemeen

- Maaiwerkzaamheden in bebakeningsstroken en (uit)zichthoeken (op vastgestelde locaties met structureel onderhoud) vinden ten behoeve van de verkeersveiligheid gedurende het gehele jaar door plaats. Op deze locaties worden geen zwaarder beschermde soorten verwacht.

4.5 EXTENSIEF BEHEERDE BERMEN

Algemeen

Het betreft:

1) Het maaien van bermen binnen en buiten de bebouwde kom.

De te beheren objecten betreffen openbaar groen en liggen

A) in een bebouwde omgeving, langs infrastructuur of

B) buiten de bebouwde kom in de polder. Bij objecten in of langs natuurterreinen worden de activiteiten uitgevoerd volgens de natuurkalenders uit de Gedragscode Natuurbeheer.

Kalender

A) Bebouwde omgeving													
Periode	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	
Soortengroep													
Geen tabel-2 en -3 soorten													
Planten													
Zoogdieren; Waterspitsmuis													
Broedvogels													
Amfibieën													
B) Polder													
Periode	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	
Soortengroep													
Geen tabel-2 en -3 soorten													
Planten													
Zoogdieren; Waterspitsmuis													
Weidevogels													
Overige broedvogels													
Amfibieën													
Reptielen; Ringslang													
	Voorkeursperiode; geen nadere maatregelen nodig. De algemeen geldende zorgplicht is wel van toepassing.												
	Kwetsbare periode; uitvoering van werkzaamheden kan in deze periode plaatsvinden wanneer dat noodzakelijk is, maar dan wel met de nodige aanvullende voorzorgsmaatregelen ('ja, mits').												
	Ontheffingsperiode; activiteit niet uitvoeren. Activiteiten kunnen alleen uitgevoerd worden wanneer een ontheffing is verkregen en voorwaarden van die ontheffing worden nageleefd.												

Voorzorgsmaatregelen

Algemeen

- In een periode die in één of meerdere van de soortbalken rood is gekleurd kan niet worden gewerkt tenzij:
 - a. Uit de inventarisatie of eerder verzamelde gegevens niet ouder dan 3 jaar is gebleken dat de betreffende soorten niet aanwezig zijn, of:
 - b. Voorafgaand een ontheffing is verkregen.
- Maaiwerkzaamheden in bebakeningsstroken en (uit)zichthoeken (op vastgestelde locaties met structureel onderhoud) vinden ten behoeve van de verkeersveiligheid gedurende het gehele jaar door plaats. Op deze locaties worden geen zwaarder beschermde soorten verwacht.

Overige

- Wanneer zwaarder beschermde **zoogdieren** (waterspitsmuis) voorkomen, worden maaiwerkzaamheden buiten de kwetsbare periode uitgevoerd (1 april tot 1 oktober) of wordt 25% van het leefgebied niet gemaaid.
- Maaiwerkzaamheden mogen alleen tussen 15 maart en 1 juni plaatsvinden wanneer er geen zwaarder beschermde **planten en broedende vogels** aanwezig zijn.
- Maaiwerkzaamheden mogen alleen vanaf 1 juni worden uitgevoerd wanneer voorafgaand gecontroleerd is en tijdens de werkgang goed wordt gelet op **broedende vogels**, hun eieren en jongen en bloeiende, zwaarder beschermde **plantensoorten** opdat deze tijdens het maaien gespaard worden.
- Op de groeiplaats van zwaarder beschermde **planten** wordt de vegetatie gedeeltelijk niet of gefaseerd gemaaid. Dit zodat deze plantensoorten zich voldoende kunnen vermeerderen. Dit gebeurt door het maaien na de zaadzetting (soortafhankelijk of na 1 september) of bij toerbeurt over te slaan.
- Wanneer er sprake is van de aanwezigheid van **vogels**, dan worden de vogels, nesten, hun eieren en jongen voor aanvang van de werkzaamheden actief opgespoord door een ter zake kundige en gespaard. Dat betekent dat locaties met nesten niet worden gemaaid en dat bij de maaiwerkzaamheden de minimale afstand wordt aangehouden die door de ter zake kundige is bepaald.
- Wanneer zwaarder beschermde **amfibieën en reptielen** voorkomen, worden deze in de periode waarin deze soorten kwetsbaar zijn (soortafhankelijk; periode april tot september) ontzien door de werkzaamheden gefaseerd of in een andere periode uit te voeren.
- Op locaties waar uit inventarisaties is gebleken dat hier zwaarder beschermde **amfibieën en reptielen** voorkomen wordt gemaaid met wildredders. Op deze locaties wordt het maaisel niet opgezogen maar op een andere manier verwijderd.

4.6 INTENSIEF BEHEERDE CULTUURBEPLANTING

Algemeen

Het betreft het beheer van:

- 1) Rozen
- 2) Blokhagen, strakke hagen
- 3) Vaste planten en wisselbeplanting
- 4) Heesterbeplanting

Deze situaties doen zich vooral voor in een meer stedelijke omgeving. Gezien het intensieve beheer wordt uitgegaan van objecten waar behalve broedvogels geen andere zwaar beschermde soorten aanwezig zijn of zouden kunnen zijn.

Kalender

Periode	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Soortengroep												
Geen tabel-2 en -3 soorten												
Broedvogels												
	Voorkeursperiode; geen nadere maatregelen nodig. De algemeen geldende zorgplicht is wel van toepassing.											
	Kwetsbare periode; uitvoering van werkzaamheden kan in deze periode plaatsvinden wanneer dat noodzakelijk is, maar dan wel met de nodige aanvullende voorzorgsmaatregelen ('ja, mits').											
	Ontheffingsperiode; activiteit niet uitvoeren. Activiteiten kunnen alleen uitgevoerd worden wanneer een ontheffing is verkregen en voorwaarden van die ontheffing worden nageleefd.											

Voorzorgsmaatregelen

Broedvogels

- In de kwetsbare periode worden in de te beheren objecten geen activiteiten uitgevoerd wanneer de nesten van broedvogels niet of onvolledig zijn gekarteerd.
- Beheer van hagen mag (zonder voorzorgsmaatregelen) alléén tijdens het broedseizoen worden uitgevoerd, mits uit controle is komen vast te staan dat zich in de objecten geen broedende vogels bevinden. Deze controle dient uitgevoerd te worden door een ter zake kundige en goed gedocumenteerd te worden. Daarnaast zal een ter zake kundige de minimale afstand tot waar activiteiten uitgevoerd mogen worden moeten bepalen.

4.7 BOMEN EN GROVE HOUTIGE GEWASSEN

Algemeen

Het betreft het beheer van:

- 1) Bosplantsoen
- 2) Bomen
- 3) Struwelen en bosschages

Objecten liggen binnen en buiten de bebouwde kom. De te beheren objecten betreffen openbaar groen en liggen vooral in een stedelijke omgeving of langs infrastructuur. Bij objecten in natuurterreinen worden de activiteiten uitgevoerd volgens de natuurkalenders uit de Gedragscodes Natuurbeheer/Zorgvuldig Bosbeheer. De activiteiten vinden alleen plaats in het kader van een beheersmaatregel met tot doel het behouden van het object.

Kalender

Periode	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Soortengroep												
Geen tabel-2 en -3 soorten												
Planten												
Vleermuizen ¹												
Broedvogels ¹												
Amfibieën;												
	Voorkeursperiode; geen nadere maatregelen nodig. De algemeen geldende zorgplicht is wel van toepassing.											
	Kwetsbare periode; uitvoering van werkzaamheden kan in deze periode plaatsvinden wanneer dat noodzakelijk is, maar dan wel met de nodige aanvullende voorzorgsmaatregelen ('ja, mits').											
	Ontheffingsperiode; activiteit niet uitvoeren. Activiteiten kunnen alleen uitgevoerd worden wanneer een ontheffing is verkregen en voorwaarden van die ontheffing worden nageleefd.											

¹ werkzaamheden in de kwetsbare - en ontheffingsperiode van 1 oktober tot 15 februari/eind april hebben met name betrekking op soorten die gebruik maken van of verblijven in bomen met 'holen, spleten, rottingsgaten en nesten' (zie specifieke maatregelen)

Voorzorgsmaatregelen

Algemeen

- In een periode die in één of meerdere van de soortbalken rood is gekleurd kan niet worden gewerkt tenzij:
 - a uit de inventarisatie is gebleken dat de betreffende soorten niet aanwezig zijn; of
 - b voorafgaand een ontheffing is verkregen.
- Bij de werkzaamheden wordt gebruik gemaakt van een vaste infrastructuur van wegen en paden, wanneer die ter plaatse aanwezig is.
- Werkzaamheden in één en dezelfde beplantingsstrook worden uitgevoerd in een doorlooptijd die zo kort als redelijkerwijs mogelijk is. Ditzelfde geldt voor uitslepen en versnipperen. Uiteraard dient het zorgvuldig handelen ten aanzien van beschermde soorten niet onder de snelheid van het uitvoeren van de activiteit te leiden.
- In het leefgebied van zwaarder beschermde **planten en amfibieën** worden geen houtsnippers toegepast.

- In het leefgebied van zwaarder beschermde **amfibieën** wordt de strooisellaag en het aanwezige blad niet verwijderd.

Holen, spleten, rottingsgaten en nesten

- Beheer van houtige boombegroeiingen met holen, spleten, rottingsgaten en nesten wordt uitgevoerd buiten het **broedseizoen** van vogels, en paarseizoen van **vleermuizen**. Voor de meeste soorten loopt deze periode van 15 maart tot 15 september. Daarnaast worden tijdens het onderhoud holen, spleten, rottingsgaten en nesten gespaard (indien, in verband met de veiligheid, mogelijk).
- Tijdens het onderhoud van houtige boombegroeiingen worden holen, spleten, rottingsgaten en nesten gespaard. Ook in de winterperiode worden deze elementen gebruikt voor door verschillende soorten, zoals bijvoorbeeld **vleermuizen** en **steenuil**.

Overige

- Wanneer zwaarder beschermde **planten** voorkomen, worden deze in de kwetsbare periode ontzien. Deze planten worden niet betreden en niet bedolven onder hout (bijvoorbeeld door te werken met een hoogwerker vanaf de verharding).
- Wanneer zwaarder beschermde **zoogdieren** voorkomen vinden in de voortplantingsperiode (1 april tot 1 oktober) geen werkzaamheden plaats.
- Onderhoud van houtige struweelbegroeiingen mag alléén tijdens het **broedseizoen** worden uitgevoerd, mits uit controle is komen vast te staan dat zich in de directe omgeving geen broedende vogels, nesten of andere soorten/elementen bevinden. Deze controle dient uitgevoerd te worden door een ter zake kundige en goed gedocumenteerd te worden. Bij het schoffelen en uitmaaïen van de 1^e meter vanaf de verharding is verstoring van broedende vogels nihil; deze activiteiten kunnen dan ook zonder controle worden uitgevoerd.
- Wanneer zwaarder beschermde **amfibieën** voorkomen, worden deze in de periode waarin deze soorten kwetsbaar zijn (soortafhankelijk; periode juli tot september) ontzien door de werkzaamheden gefaseerd of in een andere periode uit te voeren.

4.8 MAAIEN WATERGANG (BOVEN DE WATERLIJN)

Algemeen

Deze beheergroep betreft het

1) Het maaien van slootkanten en natuurvriendelijke oevers (boven de waterspiegel).

De te beheren objecten betreffen openbaar groen en liggen in een bebouwde omgeving. Bij objecten in natuurterreinen en/of objecten met een natuurlijk karakter, zoals poelen, worden de activiteiten uitgevoerd volgens de natuurkalenders uit de Gedragscode Natuurbeheer.

Oevers

Periode	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Soortengroep												
Geen tabel-2 en -3 soorten												
Planten												
Zoogdieren; Waterspitsmuis												
Broedvogels												
Amfibieën												
Reptielen; Ringslang												
Insecten (groene glazenmaker)												
	Voorkeursperiode; geen nadere maatregelen nodig. De algemeen geldende zorgplicht is wel van toepassing.											
	Kwetsbare periode; uitvoering van werkzaamheden kan in deze periode plaatsvinden wanneer dat noodzakelijk is, maar dan wel met de nodige aanvullende voorzorgsmaatregelen ('ja, mits').											
	Ontheffingsperiode; activiteit niet uitvoeren. Activiteiten kunnen alleen uitgevoerd worden wanneer een ontheffing is verkregen en voorwaarden van die ontheffing worden nageleefd.											

Voorzorgsmaatregelen

Algemeen

- In een periode die in één of meerdere van de soortbalken rood is gekleurd kan niet worden gewerkt tenzij:
 - c Uit de inventarisatie of eerder verzamelde gegevens niet ouder dan 3 jaar is gebleken dat de betreffende soorten niet aanwezig zijn;
 - of
 - d Voorafgaand een ontheffing is verkregen.

Overige

- Wanneer zwaarder beschermde **zoogdieren** (waterspitsmuis) voorkomen, worden maaiwerkzaamheden buiten de kwetsbare periode uitgevoerd (1 april tot 1 oktober) of wordt 25% van het leefgebied niet gemaaid.
- Maaiwerkzaamheden mogen alleen tussen 15 maart en 1 juni plaatsvinden wanneer er geen zwaarder beschermde **planten en broedende vogels** aanwezig zijn.
- Maaiwerkzaamheden mogen alleen vanaf 1 juni worden uitgevoerd wanneer voorafgaand gecontroleerd is en tijdens de werkgang goed wordt gelet op **broedende vogels**,

hun eieren en jongen en bloeiende, zwaarder beschermde **plantensoorten** opdat deze tijdens het maaien gespaard worden.

- Op de groeiplaats van zwaarder beschermde **planten** wordt de vegetatie gedeeltelijk niet of gefaseerd gemaaid. Dit zodat deze plantensoorten zich voldoende kunnen vermeerderen. Dit gebeurt door het maaien na de zaadzetting (soortafhankelijk of na 1 september) of bij toerbeurt over te slaan.
- Wanneer er sprake is van de aanwezigheid van **vogels**, dan worden de vogels, nesten, hun eieren en jongen voor aanvang van de werkzaamheden actief opgespoord door een ter zake kundige en gespaard. Dat betekent dat locaties met nesten niet worden gemaaid en dat bij de maaierwerkzaamheden de minimale afstand wordt aangehouden die door de ter zake kundige is bepaald.
- Wanneer er sprake is van de aanwezigheid van **moerasvogels**, dan wordt jaarlijks ongeveer 25% van het riet niet gemaaid. Moerasvogels profiteren van een diversiteit aan jong en overjarig riet.
- In watergangen met natuurlijke oevers kan de **ringslang** voorkomen; deze soort is alleen in de zomer actief.
- Als er krabbenscheer in het water staat, kan de **groene glazenmaker** voorkomen. Van half juli tot half september kruipen de imago's uit het water op de oever.

4.9 SCHONEN VAN WATERGANGEN (ONDER DE WATERLIJN)

Algemeen

Het betreft het:

A) Schonen van watergangen (onder de waterspiegel).

Bij objecten in natuurterreinen en/of objecten met een natuurlijk karakter, zoals poelen, worden de activiteiten uitgevoerd volgens de natuurkalenders uit de Gedragscod Natuurbeheer.

Kalender

Periode	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Soortengroep												
Geen tabel-2 en -3 soorten												
Planten												
Zoogdieren; Waterspitsmuis												
Broedvogels												
Vissen												
Reptielen; Ringslang												
Insecten (groene glazenmaker)												
	Voorkeursperiode; geen nadere maatregelen nodig. De algemeen geldende zorgplicht is wel van toepassing.											
	Kwetsbare periode; uitvoering van werkzaamheden kan in deze periode plaatsvinden wanneer dat noodzakelijk is, maar dan wel met de nodige aanvullende voorzorgsmaatregelen ('ja, mits').											
	Ontheffingsperiode; activiteit niet uitvoeren. Activiteiten kunnen alleen uitgevoerd worden wanneer een ontheffing is verkregen en voorwaarden van die ontheffing worden nageleefd.											

Voorzorgsmaatregelen

Algemeen

- In een periode die in één of meerdere van de soortbalken rood is gekleurd kan niet worden gewerkt tenzij:
 - e Uit de inventarisatie of eerder verzamelde gegevens niet ouder dan 3 jaar is gebleken dat de betreffende soorten niet aanwezig zijn;
 - of
 - f Voorafgaand een ontheffing is verkregen.

Activiteiten natprofiel

- Schoningswerkzaamheden worden uitgevoerd in de periode van 1 september tot 1 november. Dit is de periode na de voortplanting en voor de winterrust van vissen. Daarnaast hebben in deze periode vrijwel alle water- en oeverplanten zaad gezet.
- Schoningswerkzaamheden mogen alléén in de periode tussen 15 maart en 1 september plaatsvinden als dit vanwege de doorstroming strikt noodzakelijk is en er geen sprake is van achterstallig onderhoud. In de periode tussen 1 november en 15 maart vinden geen schoningswerkzaamheden plaats.

- Het verwijderen van overmatige watervegetatie mag alleen plaatsvinden voor 1 september als de vegetatie een belemmering voor de afvoer van water veroorzaakt. Zo wordt rekening gehouden met de functie van planten als waardplanten voor beschermde soorten. Het verwijderen van uitheemse plaagsoorten, zoals grote waternavel, waterteunisbloem en parelvederkruid, valt buiten deze gedragscode (bestrijding van plaagorganismen).
- Het schonen gebeurt zo dat water en de daarin aanwezige dieren en zaden kunnen terugstromen naar het water; er wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van een korfmaai-er/open bak. Het schoonsel blijft twee dagen op de kant liggen.
- Het versneld afvoeren van het schoonsel is alleen mogelijk langs watergangen waar zwaarder beschermde plantensoorten staan of waar bermen te smal zijn. Het niet direct afvoeren van schoonsel zou hier namelijk kunnen leiden tot een (ongewenste) verrijking van het leefgebied van zwaarder beschermde plantensoorten of voor onveilige situaties.
- Als er krabbenscheer in het water staat, kan de **groene glazenmaker** voorkomen. Van half juli tot half september kruipen de imago's uit het water op de oever.
- In watergangen met natuurlijke oevers kan de **ringslang** voorkomen; deze soort is alleen in de zomer actief.
- Wanneer op basis van inventarisatiegegevens sprake is van zwaarder beschermde soorten, waarvoor bovengenoemde maatregelen onvoldoende garantie bieden voor de gunstige staat van instandhouding, wordt direct na het schonen het op de kant gedeponeerde schoonsel gecontroleerd op aanwezigheid van zwaarder beschermde soorten. Indien dergelijke organismen aanwezig zijn, worden deze teruggezet in het water. Dit geldt ook voor planten of dieren die in symbiose leven met zwaarder beschermde soorten, zoals grote zoetwatermosselen in het leefgebied van de bittervoorn.

Extra maatregelen rietland en moeras (incl. natuurvriendelijke oevers en plas-drasbermen)

- Maaiwerkzaamheden worden bij voorkeur uitgevoerd buiten het bloeiseizoen van **vaatplanten** (voor 1 april en na 1 september).
- Wanneer zwaarder beschermde **zoogdieren** (waterspitsmuis) voorkomen, worden schoonzaamheden buiten de kwetsbare periode uitgevoerd (1 april tot 1 oktober) of wordt 25% van het leefgebied niet gemaaid.
- Wanneer er sprake is van de aanwezigheid van **moerasvogels**, dan wordt jaarlijks ongeveer 25% van het riet niet gemaaid. Moerasvogels profiteren van een diversiteit aan jong en overjarig riet.

BIJLAGE 1: LITERATUURLIJST

Bos, F. e.a., 2006, De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming, Nederlandse Fauna 7, De Vlinderstichting, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Broekhuizen, S. e.a., 1992, Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Dijkstra K.-D.B. e.a., 2002, De Nederlandse Libellen (Odanata), Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Helmer, W., Limpens, H.J.G.A. en Bongers., W., 1988, Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van bat-detectors, 1^e versie, Stichting vleermuis-onderzoek (dr. L. Bels stichting).

Limpens, H., K. Mosterd en W. Bongers, 1997, Atlas van de Nederlandse vleermuizen; Onderzoek naar verspreiding en ecologie, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Ministerie van LNV, Dienst Regelingen, 2009, Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten, Ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002, Atlas van de Nederlandse Broedvogels, Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Websites:

.ravn.nl

.vleermuis.net

.natuurloket.nl

.vogelbescherming.nl

.rijksoverheid.nl

.vlinderstichting.nl

.libellennet.nl

.groeneglazenmaker.nl

BIJLAGE 2: CHECKLIST STRIKT BESCHERMDE SOORTEN

De onderstaande strikt beschermde soorten komen (mogelijk) voor in de gemeente Bunschoten. De soortenlijst is samengesteld op basis van gegevens van gepubliceerde verspreidingsgegevens van particuliere gegevensbeherende organisaties en de gemeente. Niet alle (mogelijk) voorkomende broedvogels zijn opgenomen, alleen diegene waarvan de nesten jaarrond bescherming nodig hebben.

Soort	Tab. 2	Tab. 3	Vogels	Voorkomen gemeente Bunschoten
Vaatplanten				
Brede orchis	#			ja
Rietorchis	#			ja
Zoogdieren				
Bever		#		Ja
Waterspitsmuis		#		ja
Vleermuizen				
Gewone dwergvleermuis		#		ja
Gewone grootoorvleermuis		#		ja
Laatvlieger		#		ja
Meervleermuis		#		ja
Rosse vleermuis		#		ja
Ruige dwergvleermuis		#		ja
Watervleermuis		#		ja

Soort	Tab. 2	Tab. 3	Vogels	Voorkomen gemeente Bunschoten
Jaarrond beschermde broedvogels				
Boomvalk			#	Mogelijk
Buizerd			#	Ja
Gierzwaluw			#	ja
Grote gele kwikstaart			#	Mogelijk
Havik			#	Mogelijk
Huismus			#	ja
Kerkuil			#	ja,
Ooievaar			#	ja,
Ransuil			#	Mogelijk
Roek			#	ja,
Bruine Kiekendief			#	ja,
Sperwer			#	ja
Steenuil			#	ja
Amfibieën				
Rugstreeppad		#		ja
Poelkikker		#		ja
Heikikker		#		ja
Reptielen				
Ringslang		#		ja
Vissen				
Bittervoorn		#		ja
Kleine modderkruiper	#			ja
Paling	#			ja
Grote modderkruiper		#		ja
Rivierdonderpad	#			mogelijk
Insecten				
Groene Glazenmaker		#		ja; sloten met krabbenscheer
Rouwmantel		#		ja, dwaalgast

BIJLAGE 3: REGISTRATIEFORMULIER WERKEN VOLGENS GEDRAGSCODE

Op welke locatie heeft deze checklist betrekking?

Gebied/gebiedsaanduiding (evt. op kaart aangeven)

.....

Wat voor werkzaamheden worden er uitgevoerd?

Let op, alleen bestendig beheer en onderhoud. Vermeld ook de naam van het beheertype.

.....

.....

Wanneer worden de werkzaamheden uitgevoerd?

Periode in dagen/weken/maanden

Start: Einde:

Op welke dag is de natuurcheck uitgevoerd?

Iemand met verstand van zaken op gebied van natuur (cursus of opleiding hebben gevolgd) moet vooraf de locatie langslopen; resultaten op achterzijde weergeven

Datum:

Worden er natuurgerelateerde voorzorgsmaatregelen genomen?

Indien ja, maatregelen op achterzijde specificeren

Ja / Nee

Ondertekening:

Gemeente Bunschoten

Uitvoerende partij

Datum:

Organisatie:

Naam:

Handtekening:

Telefoonnummer:

Welke soorten kunnen volgens gegevens van de gemeente Bunschoten voorkomen?

Per beheereenheid wordt aangegeven welke soorten aanwezig en te verwachten zijn.

Waarnemingen/bijzonderheden natuurcheck:

Waarnemingen van soorten zoals broedende vogels, reptielen e.d. Belangrijke waarnemingen doorgeven aan de binnendienst van de gemeente.

Genomen maatregelen om effecten op natuurwaarden te voorkomen:

Denk aan markering van kwetsbare locaties, werkrichting, gefaseerd werken, voorkomen van spoorvorming, overlast voorkomen/verminderen van menselijke aanwezigheid, geluid, licht en afval, etc.

Potentiele flora en fauna hotspots Gemeente Bunschoten

Datum: 27 november 2014

Legenda:

- Bomenrij
- Watergang
- Watergang met bomenrij
- Bomenrijke groenstructuur
- Extensief beheerde vegetatie
- waterlichaam
- waterlichaam met bomenrij

0 610 1.220 Meters

**Potentiele flora en fauna hotspots
Gemeente Bunschoten**

Datum: 27 november 2014

Legenda:

- Bomenrij
- Watergang
- Watergang met bomenrij
- Bomenrijke groenstructuur
- Extensief beheerde vegetatie
- waterlichaam
- waterlichaam met bomenrij

Potentiele flora en fauna hotspots Gemeente Bunschoten

Datum: 27 november 2014

Legenda:

- Bomenrij
- Watergang
- Watergang met bomenrij
- Bomenrijke groenstructuur
- Extensief beheerde vegetatie
- waterlichaam
- waterlichaam met bomenrij

0 200 400 Meters

